

Дружество „Св. Климентъ“.

КНИЖКА 2.

СРЪБСКИТЪ ПРЕТЕНЦИИ ВЪ ЗА-
ПАДНА БЪЛГАРИЯ.

Отъ Дримколовъ

Чл. 1. Цѣльта на дру-
жеството е да разпростра-
нява редъ книжки съ по-
лезно съдържание въ Кни-
жеството, а главно въ Ма-
кедония.

Заб. Настоящото дружество
има място общо съ бившето
дружество „Св. Климентъ“.

1897

Печатница „Просвѣщение“.— София

Сръбскитѣ претенции въ Западна България

Отъ Дримколовъ (Христо Матов) (Дружество „Св. Климентъ“, книжка 2. Печатница „Просвъщение“. – София, 1897)

Чл. 1. Цѣльта на дружеството е да разпространява редѣ книжки съ полезно съдържание въ Княжеството, а главно въ Македония.
Заб. Настоящето дружество нѣма нищо общо съ бившето дружество “Св. Климентъ”

Въ тая статья искамъ да сподѣля съ читателитѣ нѣколко мисли за претенциитѣ, които въ най-ново врѣме поддигнаха Сърбитѣ върху оная наша страна, която етнографски се нарича Западна България, а археологически е позната подѣ име Македония.

Фактъ е, констатиранъ вече, че Македонскитѣ Българи сж захванали да се събуждатъ по-рано отъ Мизийскитѣ и Тракийскитѣ. Нека оставимъ за това да говори Дриновъ:

„Доста е, казва той [1], да си наумимъ, че Македонци сж: и Паисий, отъ когото се захваща Историята на Българското Възраждане, и , Кирилъ Пейчиновичъ, Тетовецъ, авторътъ на една отъ първите печатни български книги, която е издадена още на 1816 г. въ Будимъ, и Хаджи Теодосии Синаитский, бащата на българското книгопечатание, и Хаджи Иоакимъ, даскалъ Кърчовский, който най-напредъ е захваналъ да печата книги, писани съ народенъ българска езикъ, [2] и Неофитъ Рилский, патриархътъ на българскитѣ учители, и Христаки Павловичъ Дупничанинъ, и Иоанъ Димитриевичъ Охридчанинъ, единъ отъ първитѣ български книгоиздатели въ Цариградъ, и много други отъ първитѣ дѣйци по възражданието на Българскитѣ народъ”.

Излиза, че, докато Мизия ни е дала най-вече царѣ въ старо врѣме; Македония ни е дала умствено пробуждание въ старо врѣмо и въ ново врѣме. Безъ Кирилъ-Методиевото дѣло не щѣхме да имаме нито великъ Симеонъ, нито просвѣтенъ Климентъ Охридский, нито тогавашниятъ златенъ вѣкъ на българската книжнина; безъ дѣлото на единъ Паисий, Богъ знае още колко врѣме дрѣмка ще дрѣмѣхме. Ето накжсо, що дължиме на Македония.

1. М. Дриновъ, „Първата българска типография въ Солунъ.”, Пер. Списание, кн. 31, стр. 2.

2. М. Дриновъ, “Нѣколко бѣлѣжки за Иокима даскала, Кърчовскаго”, Пер. Списание, кн. 34, стр. 472.

Но за жалъ Македония е, безъ съмнѣние, най-злочестата българска страна. Тамъ, по думитѣ на поета, „робството загрози природата“. Кой е за това най-вече кривъ? Безъ много мисление, крива е страната Македония: нейнитѣ хубости, нейното географическо положение. Отъ една страна, миналото на Македония, което е отъ най-бурнитѣ и най-блѣскавитѣ изобщо, отъ друга — нейното икономическо значение, на чело съ главниятъ и градъ Солунъ, прави естествено, народитѣ да бждатъ живо заинтересувани съ нейната сждба. За Гърцитѣ безъ Македония нѣма мегали идеа, нѣма велика Елада: напоследъкъ и за Сърбитѣ безъ нея нѣма велика Сърбия. А само тѣ ли сж? За Австрия не питай . . . Гърцитѣ, лукави како сжщи Гърци, вършиха, що можаха, и разполагатъ, както могатъ, още въ Южнаа Македония, но все губатъ и губатъ. Сърбитѣ напрѣдъ нищо не сж вършили, но вършатъ или поне се мжчатъ да вършатъ сега. Първитѣ се отчайватъ, а вторитѣ, сѣкашъ, се одързостяватъ. Тука азъ ще поговоря за Сърбитѣ, за стойността на нихнитѣ претенции, като се ограничавамъ само да покажа, що мислятъ *въ сжщностъ* сегашната Сърби за народността на македонското население и що сж мислили старитѣ сръбска царъе, сръбски патриарси, сръбски лѣтописци. Както виждате, нѣма да искарвамъ българщината на македонското население съ помощта на историята изобщо, нито съ името на населението, нито съ националното му чувство, величественно изразено въ възражданието, нито съ свидѣтелствата на познати европейски пжтувачи, стари и нови, нито пѣкъ съ езика, защото то би било за насъ, както и за цѣлиятъ славянски свѣтъ, и смѣшно и досадително, за да не кажа и унизително.

* * *

Прѣди всичко трѣбва добрѣ да се помни, че претенциитѣ на Сърбитѣ въ Македония датиратъ отъ 1878 година, а именно отъ Берлинскитѣ Конгресъ. Тогава Гърци и Сърби, уплашени отъ новооснованата България, която се разрѣши отъ знаме-

нитата въ нашата история дата 19 Февруарий, изявила въ Берлинскитѣ Конгресъ своето незадоволство отъ това и, основаючи се ужъ на нѣкакво историческо-етнографско право, убѣждаваха свѣтътъ, че Македония е населена съ Елини и Сърби. Конгресътъ, безъ съмнѣние, и безъ това ще ни разединеше,

тъй като дипломатията яко не гледа на наука и правда; тя прилага своятъ макиавеловски начинъ всѣкъдѣ, гдѣто отъ мало-мало ѝ се удаде случай; но фактъ е, че отъ тогава насамъ Сърбитѣ, наши еднокръвни съсѣди, се явиха открити наши непримирими врагове. Истина е, че и прѣди 20—30 години е имало въ тоя или оня западно-български градъ по нѣкой сръбски учителъ, во той е прѣподавалъ на български безъ никаква задна цѣль, като се е водилъ отъ единствената мисль — да помогне на своитѣ сродни братя.

Ще покажа накѣсо, какъ сръбските писатели отъ възражданieto до 1878 год, не сѣ нито намислювали за Сърби на Истокъ отъ Българска Морава и на Югъ отъ Шаръ-Планина.

Ще захвана отъ Вука Караджичъ, понеже той е безъ съмнѣние най-великиятъ Сърбинъ на новото врѣме, Вукъ сбиралъ материалъ за своятъ рѣчникъ само изъ оние земи, които всѣкому, па и намъ сѣ познати като сръбски. Той е първиятъ, който извади на видѣло въ 1822 г. нѣколко (27) български пѣсни отъ Юго-Источна Македония (Разлогъ). Пакъ той първъ посочи характернитѣ чѣрти на българскиятъ [1] езикъ, и то възъ основание на тие именно разложски пѣсни и на Мосхополскиятъ тетраглось (отъ 1770 г. [2]), въ който българската частъ е писана на охридско-битолски говоръ. Вукъ — събирачътъ на сръбската народна словесность, Вукъ — етнографътъ, изобщо Вукъ — фолклористътъ, умрѣ, безъ да чуе

1. *Караджичъ*: “Додатак к Санктпетербургским сравнителним рјечницима свију језикка и нарјечија соосоитим огледима Бугарског језика”. У Бечу. 1822.

2. Вж. за тетраглоса въ “Историята на българските речници” от *Дринова*, поместена въ списанието “Утро”, год. I, 1892-93, № 7 и 8, стр. 119.

6

сладкитѣ думи на сегашното съдружие от категорията на Гопчевича.

Раичъ, татко на сръбската история, счита изрично Косово-Поле за граница между Стара-Сърбия и България: „Косово-Поле, еже съ Булгарією граничитъ”. [1]

Г. Хаджичъ около 60-тѣ години е напечаталъ една политическо-общественна „Речь у свое врѣме”, гдѣто между друго опрѣдѣля границитѣ, въ които обитаватъ отдѣлно сръбското и българското племе, и ги опрѣдѣля така, както ги знаелъ всѣкой тогавашенъ Сърбинъ и както сѣ познати намъ всѣкому: за дѣлидбена линия между едното и другото поставя Българска Морава, Шаръ-Планина, Призрень. [2]

Верковичовитѣ „Народне песме македонских бугара“ сж печатани въ 1860 год. въ Българската Държавна Печатница; тѣ сж при това посветени на тогашната сръбска княгиня Юлия. [3]

Важно е за насъ обстоятелството, че и виднитѣ днешни Сърби, които сега търсатъ сръбство вънъ отъ означенитѣ граници, прѣди години не сж нито помислювали за подобно нѣщо. Ексь-регентътъ Йованъ

1. Јоаннъ Раичъ: *Историја разнихъ словенскихъ народовъ*. Въ Будимѣ, 1823, часть третья, стр. 206.

2. Г. Хаджичъ: „Речъус вое време или Саединство Србско-Бугарског народа на књижевном полю югославенства“. Печатана е въ вѣстникъ „Зимзелен“. Единъ откъсъ: „Овимъ начинамъ заузима бугарска областъ найвечи део старе Мизие, Трацие и Мацедоние или провинцију Урумелију. На целомъ овомъ простору главно е становништво *Бугара*“. Интересно е, че рѣчьта е печатана именно въ „Зимзелен“, който билъ приложение къмъ журнала „Световид“, тѣй като споредъ добити свѣдения първото начало на сръбскитѣ претенции върху Западна България е положено въ „Световид“ за 1867 год.

3. Верковичъ, за да прави издирвания въ Македония, поддържанъ билъ отъ различни сръбски дружества и отъ самото Сръбско Правителство. Сравни слѣднитѣ думи на г. Ст. Новаковича: „Идеја Шафарикова, да се когод пошлѣе у јужне словенске, земѣ под Турцима, нарочито у Македонију и Стару Србију (разбира Ипекъ, Нови-Пазаръ), дала је повод, те је српска влада потпомогла одлазак, а послѣје потпомогала бављенѣе Ст. Ј. Верковича на тим странама, који је помагао и српском музеју да догѣе до гдјекојих ријетких старина“. Глед. неговата статия „Dr. Janko Šafarik“ въ *Rad Jugoslovenske Akademije*, кн. 41, стр. 204.

7

Ристичъ въ 1854 год. нѣма нищо противъ слѣднитѣ думи на стариятъ пѣтувачъ Брокиера: „Рѣка Морава дѣли България отъ Сърбия [1].

Чед. Миятовичъ въ 1863 год. прѣвелъ на сръбски „Пѣтуванието по славянскитѣ области въ Турско“ отъ английскитѣ госпожици Ирби и Мекензи. Михаилъ Иличъ въ 1876 г. прѣвелъ „Пѣтуванието край Дринъ и Вардаръ“ отъ Хана. [2] И въ двѣтѣ тие книги, както е извѣстно, говори се все за Българи на Сѣверъ до Шаръ-Планина, а пѣкъ сж прѣведени безъ никакви поправки. Забѣлжете при това, че Иличъ е капитанъ отъ сръбскитѣ генераленъ щабъ и че книгата е издадена отъ тогавашниятъ воененъ министеръ, полковникъ (сетнѣ генералъ и регентъ) Коста Протичъ.

Въ послѣдно врѣме и извѣстниятъ Ст. Новаковичъ не можа да се удържи отъ общото течение, което завладѣ срѣбскитѣ умове за посърбяване чужди земи и народности. Но прѣди години той смѣло възставаше въ името на науката срѣщу новитѣ тенденции на Милоевича. Той пишеше: „Не стигало това, че такива постѣпки на завоевателната политика въ срѣднитѣ вѣкове ни навлѣкоха турско робство, ами трѣбало съ такво отнасяние спрѣмо Българитѣ, съ каквото се отличава г. Милоевичъ, въ днешно врѣме да подновимъ старото зло“ [3]. Какъ хубаво звучатъ тие

1. *Йованъ Ристичъ*: „О историчной важности упомена старии путника“. — Поменута варошъ (Нишъ) одстои на одну милю одъ реке (р. Морава), коя дели Бугарску одъ Расіе или Србіе“. Гласник Друштва Србске Словесности, кн. 6, стр. 213.

2. Путованье кроз поречину Дрина и Вардара, превео с немачког *Михаило Ник. Илич* генералштабни капетан. У Београду, 1876. На стр. 148 четеме: „Горња је Дибра (Дебъръ) планинска и мршава, населена *Бугарима* источне цркве“. Само на стр. 128, гдѣто счита и гр. Призренъ за населенъ съ Българи, прѣводачътъ не се съгласява, та прави бѣлѣжка, че Призренци сѣ Срби.

3. *Ст. Новаковичъ* и *М. Кујунджичъ*: „Реферат о збирци седамстотина и четрдесет разних песама са 2450 речи из Праве (Старе) Србије Милоша С. Милојевича“. Гласник Српског Ученог Друштва, 1873 г., кн. 38, стр. 347. Ето по-голѣмъ откѣсъ, както си е на срѣбски: „Ово је сувише небратско и неполитично поступање према најближем племену на истоку нашем. Мало је било, што нас оваке ствари и освојачка политика у средњем веку бацеше у турско ропство, него треба оваким понашањем према Бугарима, каквим се г. Милојевич одликује, у данашње време да поновимо стара зла. Наше је да одбијемо од наше литература оваке неплемените поступке“.

8

вѣрни думици! Камо го сега оня ученъ Новаковичъ да ги прочете, да ги разбере, да ги слѣдва? Сега го нѣма: сега е дипломатъ (отъ напрѣдничката партия), и като такъвъ той неизмѣнно трѣбва да слѣдва правилата на дипломатията.

Могълъ бихъ, ако имаше нужда да покажа, че и И. Гарашанинъ, и К. Николаевичъ, и Даничичъ, и Св. Никетичъ, и К. Поповичъ, и М. Миличевичъ, и Бр. Радичевичъ, и други писатели, поети и политици, прѣжни и сегашни, все така сѣ знаели до неотдавна, но, чини ми се, стига и толкова, понеже Србитѣ това не отричатъ. Ще спомена още, че, щомъ излѣзе Каницовото дѣло „Donau-Bulgarien“, въ което, както е знаино, се расправя и за бѣлгарцината въ Нишъ,

списанието „Српска Зора“ въ год. 1877 се произнесе твърдѣ съчувствено и помѣсти дори и ликътъ на автора. Трѣбва да имаме при това още прѣдѣ видѣ, че въ „Српска Зора“ сътрудници сж били такива свѣтли срѣбски имена, каквито сж поетитѣ Змай Йовановичъ, Джура Якшичъ, Л. Ненадовичъ и др. Помнете добрѣ, че всичко това става въ 1877 година, а не днесъ. Днесъ тоя Каницъ, и Ами Буе, и Лежанъ, и Ханъ, и всички пжтувачи, които единодушно говорятъ за Българи до Шаръ и до Морава, се третиратъ како невѣжди, подкупени, българофили, макаръ че Каницъ и Ами Буе били почетни членове и на Срѣбското Учено Дружество и на Срѣбската Матица. Добрѣ казвали Римлянитѣ: tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Двама сж и всичко двама Сърби, които сж започнали още около 1867 год. да причисляватъ западнитѣ Българи къмъ срѣбското племе. Тѣ сж поменатиятъ Милошъ Милоевичъ и Панто Сретковичъ. Истинскиятъ дѣецъ и татко на срѣбскитѣ претенции е именно Милоевичъ. До 1878 год. той съ своята теория е билъ токо-речи символъ за шовинизъмъ у самитѣ Сърби. Г. г. Новаковичъ и Куюнджичъ по неговъ адресъ сж писали слѣднитѣ думи: „Колко голѣмо разстояние може да има отъ мислитѣ въ гла-

9

вата на единъ патриотъ до истинскитѣ факти!“ [1] И нашъ Ботевъ не рѣдко въ своитѣ фейлетони взема името му за посмѣшище. Ама днесъ тоя Милоевичъ отъ срѣбско гледище трѣбва да се счита или за светецъ, или пъкъ за демонъ, понеже стана причина да се прахосватъ сумма злочестни динари.

Впрочемъ, трѣбва да знаемъ, че и днесъ не всички Сърби търсатъ свои еднородци на Истокъ отъ Българска Морава и на Югъ отъ Шаръ-Планина. Напротивъ, има и такива, които и сега открито възставатъ срѣщу некоректното поведение на своитѣ братя. Такъвъ е на пр. даровитиятъ срѣбски историкъ Иларионъ Руварацъ и познатиятъ намъ Ст. Верковичъ.

* * *

Нека сега хвърлимъ бързъ погледъ върху срѣбската история, за да видимъ, дали било нѣкогажъ врѣме, когато Сърбитѣ да сж считали македонското население за срѣбско. Нѣма нужда да се спирамъ върху факти, които говорятъ, че македонското население се държело твърдо о своята българска народност и тогава, когато е било подъ Сърбитѣ, и още, че и другитѣ народи съ го знаели и тогава, когато е било подъ срѣбска власть, за българско, защото и едното и другото е твърдѣ познато. Ще покажа само, какъ срѣбскитѣ царѣе и срѣбскитѣ патриарси, когато владѣли Македония или частъ отъ нея, знаели и казвали, че

владѣятъ страна, населена съ Българи. Ще видимъ още, че и сърбскитѣ писатели и лѣтописци считатъ Македония за българска страна.

Силниятъ царь Душанъ съ право се титулира **царь сръблемъ и Българомъ**, защото владѣлъ надъ западнитѣ (Македонскитѣ) Българи. Въ негово врѣме, знайно е, че надъ Источна България царувалъ самовластно царь Иоанъ Александръ. Че Душанъ считалъ подвластното македонско население за българско и че именно поради това той се наричалъ царь **и блъгаромъ**, вижда се още по-ясно отъ едно негово писмо до Венецианскитѣ дожъ Андрей Дандоло, писано

1. Вж. Рефератъ и пр., Гласник кн. 38, ст. 332.

10

въ Съръ на 1345 год., тъкмо когато Душанъ билъ на върхътъ на своята мощь. Въ това писмо Душанъ се титуляра точно: „*владѣтель на немалка частъ отъ българското царство*“ [1].

Въ единъ сръбски лѣтописъ на сръбскитѣ царѣ четемъ: „краль Стефанъ въ 1330 год. подчини *Кюстендилските Българи*“. [2]

Сръбскитѣ царь Стефанъ Първовѣнчаний, запитваючи за нѣкои църковни въпроси тогашниятъ Охридски Архиепископъ, Димитрия Хоматианский, нарича го *архиепископъ целе Бугарске архієпископосъ пѣсѣс Вволугаріас* [3]; а Охридскитѣ Патриархъ Иоанъ Пресвитеръ, родомъ Дебранинъ, въ сръбски единъ рѣкописъ е нареченъ **патриархъ Боугарсцѣи земли**. [4]

Сръбскитѣ Ипекски Патриарси се титулиратъ **патриарси сръблемъ и блъгаромъ**, защото подъ нивно духовно вѣдомство се намирили сѣверозападнитѣ български градове: Нишъ, Куманово, Скопье и др. Патриархъ Арсений Черноевичъ собственнорѣчно пише: „исходихъ сичкитѣ сръбски, поморски и *български* земи и дойдохъ тука въ Осоговскитѣ манастирѣ“ [5] Тоя Осоговски манастиръ, гдѣто е писана бѣлѣжката, нахожда се въ Скопскитѣ санджакъ (до Криворѣчна-Паланка), т. е. въ българска земя.

Иеротей Рачанинъ, Сърбинъ, иеромонахъ на манастира Рача (окрѣгъ Ужички въ Сърбия), въ своето

1. Вж. *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, II, 278: „Stefanie dei gratia servie, Dioclie, Chilminie, Zente, Albanie et maritime .regionis rex nec non Bulgarie inperij partis non modice particeps. et fere totius imperii Romanie dominus“. Вж. и *Дриновъ*, Пер. Сп. кн. 29 и 30, стр. 143.

2. А. Стојановичъ: „Неколико рукописа из бечке царске библиотеке“. Гласник, кн. 38. Тамъ въ лѣтопись царемъ сръбскимъ на стр. 46:

**въ лѣто СѢЛН оубы краль Стефанъ Михаиля цара бъл-
гарскаго на Белкоуждоу и прими българе.**

3. „Димитрија Хоматианског одговори на питања Стефана Првовенчаног о црквеним стварима“. Гласник, кн. 33. Питанијата и отговоритѣ сж отправајни на грѣцки, защото краль Стефанъ билъ доста книжовенъ, поради което нареченъ и „Дук;“ вж. все тамъ.

4. М. Дриновъ: „Изъ старобългарската книжнина“, П. Сп., кн. 31.

5. Ив. Ястребовъ: „Податци за историју цркве у Старој Србији“. Гласник, кн. 42, стр. 355: „Изволи се мнѣ смѣреномъ архиепископоу пекскок и проч. проходите . . . далними области всех сръбских и поморских и българских земль, и придох zde въ манастиръ Осоговъ“. Вж. и у Дринова, П. Сп., кн. 31, стр. 17.

11

„Путашаствие къ граду Јерусалиму въ лѣто отъ рождѣ Христова 1704“ пише между друго: „дойдосмо на Бугарску Мораву“, и по-надолу: „И паки дойдосмо у Велез градъ бугарский, а Турци зову Тюприлиа“ [1].

Единъ Сърбинъ отъ 15 в., яничаринътъ Михаилъ Константиновичъ отъ Островица, нарича Македония въ своитѣ записки българско царство и българска земля. [2] Този сжщиятъ Сърбинъ титулира Крали Марка Прилѣпски български князь. [3] Нека ми бжде позволено тукъ да кажа, че тоя титулъ на Крали Марка напълно се посрѣща съ титула князь на България, който му даватъ старитѣ пжтувачи и писатели. Наричатъ го: comita Bulgariae, despota Bulgariae, rex Bulgariae, Prince of Bulgaria, Signor di Bulgaria, Rè di Bulgaria и под. [4] Хърватинътъ Валтазаръ Кърчеличъ въ своята история на Загребската катедрална църква счита изрично Крали Марка за Българинъ: Marcus Kralievics erat Bulgarus. [5] Крали-Маркова майка е Елена, сестра на Българскиятъ юнакъ Момчилъ Войвода, а татко му е Вълкашинъ, който по свидетелството на черногорскиятъ митрополитъ Ва-

1. Ст. Новаковичъ: „Прилози к историји српске књижевности“. Гласник, кн. 31, стр. 297 и 299. Обрѣщаме вниманието на г. Сретковича върху името Бугарска Морава, понеже споредъ него „то је чисто пропагандијска ствар, а у изворима нема такве реке“; вж. „Станье и односи“, Гласник, кн. 54, стр. 116. Ако веке г. Сретковичъ не вѣрва на Иеротея Рачанинъ, на Ст. Новаковича, на сп. Гласник, тогава нека повѣрва Даничичу. И Даничичъ я знае Бугарска Морава; вж.

неговият „Рјечник из књижевних старина српских“ подъ думитѣ Бинъча и Морава.

2. Запискитѣ на *Константиновича* сж писани на полски между 1490 и 1516 год., а ние ги находдаме прѣведени въ Гласник, кн 18, подъ заглавие: „Турска историја или кроника“. На стр 75: „Овај (цар Урош Стефан) је дао био двама брачама да управљ ају са *бугарским царством* (Македония). По-натамо (стр. 76) Константиновичъ расказва, че царъ Мурадъ I погубилъ двамата брата и „после тога заузео је за себе без сваке препоне целу *бугарску земљу*“ (Македония).

3. Тада је цар Бајазит скупио војску против Марка, *бугарског кнеза* и т. н. Ibid, стр. 80.

4. *Иларијон Руварац*: О кнезе Лавару. У Новом Саду, 1888, стр. 414—422. — *Ch. Hopf, Chroniques gréco-romanes. Berlin, 1873, стр. 273.*

5. О кневу Лазару, стр. 420.

12

силия Петровичъ и по други билъ **отъ націе болгарскіе**. [1] Така ни учи и Паисиевата история, за такъвъ го знаятъ и нашитѣ народна пѣсни. Ето и началото ва една пѣсна, писана въ простонароденъ духъ отъ Андрея Качичъ:

Босна слави Релју Бошњанина,

Сень бијели Иву Сенанина,

Унгарија Сибињянин Јанка.

Булгарија Кралевича Марка,

Ерцеговци Милош Кобилича и т. н. [2]

Ето зашто тоя Крали Марко, които прѣзъ петстотингодишното ни робување е подгрѣвалъ най-живо националното чувство на простиатъ Българинъ, има право да се величае името му надъ нѣкоя часть въ просветената наша столнина, както се величае той насѣкждѣ, гдѣто живѣе Българинъ.

Ще приключа сръбскитѣ свидѣтелства за българщината на македонското население съ слѣдниятъ пасажъ изъ лѣтописа на сръбската Ипекска Патриаршия: **Тако къ Тракии и Македоніи биша Болгаре**. Лѣтописътъ е издаденъ отъ Милоевича. [3] Азъ чета, пакъ чета и се чуда, какъ тѣй Милоевичъ, Милошъ Милоевичъ, патриотътъ, които наброява 11 1/2 милиона Сърби, [4] какъ пропустналъ да се печата тоя пасажъ, безъ да го поправи!

* * *

Интересенъ и ползовитъ е за насъ фактътъ, че Сърбитѣ и сега не знаятъ, дождѣ да търсатъ сръбство. Надпрѣварватъ се, кой отъ кого да спечели име на по-распаленъ патриотъ. Едни казватъ: сръбското племе се простира до Охридъ, Прилѣпъ, Кюстендилъ, Видинъ; други казватъ — до Солунъ и до Ломъ-Паланка; трети казватъ — до Търново, а нѣкои пъкъ, като се сѣди по нихнитѣ доводи, искатъ да кажатъ, че Българи сѣ само около Варна. Г-нъ Новаковичъ

1. Ibid., 186 и 422.

2. Ibid., 300 и 309.

3. М. Милојевичъ: “Обшти лист патријаршије пеќьске” въ Гласник, кн. 35, стр. 13.

4. Точно 11,650.000. Вж. поменатиятъ “Реферат”, стр. 331.

13

се присмива на послѣднитѣ, защото споредъ нихъ, „види се, да Бугара једва где има на Балкавском полуострову”. [1] Г-въ Сретковичъ, професоръ въ Великата Школа, твърди, че Панагюрище е сръбска градъ и че, слѣдователно, извѣстиятъ нашъ историкъ Маринъ Дриновъ е Сърбинъ, защото е Панагорецъ. [2] За Сърбитѣ нѣма нищо мѣчно: тѣ взематъ единъ листъ книга, па свободно си чъртаятъ рѣка Янтра за источна граница на Велика Сърбия. Така че тая нихна Велика Сърбия прѣкрасно е начъртава на хартитѣ имъ.

Далечъ отъ насъ, далечъ отъ насъ подобенъ шовинизъмъ! Не лакомете се за чуждо! Гдѣто иматъ право другитѣ, дайте имъ го! Не търсете Велика България, ами търсете цѣлокупна България!

Ако бихме си служили и ние съ такива доводи, съ каквито си служатъ Сърбитѣ, щѣхме да имъ докажемъ, и съ много по-голѣмо право, че въ Бѣлградъ живеятъ Българи. Знае се отъ Историата, че до 12-й, 13-й вѣкъ въ Бѣлградъ населението било Българско. Рѣка Сава се счита прѣдѣлъ между Унгария и България. [3] Пространството между Морава и Бѣлградъ е извѣстно подъ име *български мѣсъ* и български пустини. [4] Самъ Бѣлградъ се нарича

1. Вж. Рефератътъ, стр. 346.

2. Вж. Славянскія Извѣстия, год. 1887, в П. Сп., кн. 31, стр. 19.

3. Вж. *D-r P. Matkovic*: „Putovanja po balkanskom poluotoku za srednjega vieca”, въ *Rad Jugoslavenske Akademije* кн. 42., — стр. 65: „ . . . per fluente Save fluminis navigio in Bulgaria perducti”.

— Стр. 75: К *potonjemu mjestu (Malavilla) dodaje Albert-Aquonski (пјтувалъ въ 1096-1101 год.) „ubi terminantur fines regni Bulgarorum”, a ta je medja, kako gore pomenusme dopirala negda do ušea Save u Dunav.*

— Стр. 105 (пјтувалъ Otto de Dioglio въ год. 1147): „Ugarska je s ove strane kalužnom vodom opasana, s drugoga pako kraja bistra ju rieka dieli od Bugarska” (вјероватно Sava). — Чети още на стр. 105, 117, 121.

4. Ibid.: *Silvae Bulgarorum, Silva Bulgaria, deserta Bulgariae, Bulgarenwald: виж. стр. 62, 73, 76, 115 и тн. Привеждамъ напр. думитъ на божигробскиятъ поклоникъ Литберта отъ година 1054: „Prevalivši панонске medje nastupiše ogromnu pustoš koj bugarskimi pustinjami (deserta Bulgariae) zovu”. Тамъ на стр. 70. Глед. и „Стари пјтувания прѣзъ България” отъ Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ въ Министерски Сборникъ IV. 357*

14

Български Българдъ. [1] Свидѣтелствата за такво твърдение сж отъ 11-й и 12-й вѣкъ, т. е. отъ тогава, когато свободна България не съществуваше (1017—1186 год.); слѣдователно, за да се нарича нѣщо българско, трѣбва да има основание въ името на населението, на масата, а не въ името на господари — Българи, както нѣкои може да си помисли. А що ни трѣбва и толкозь далечъ да отиваме: когато войводата Петъръ Делянъ въ 1040 год. поддигна българското знаме противъ византийското иго, за да възстанови Самуиловото царство, първитъ възстаници съ него бѣха Българитъ отъ Нишъ до Българдъ; столица на възстаналитъ Българи стана Скопье, а оттука вече възстанието получи общъ характеръ. [2] — Но ние не претендираме върху земитъ до Българдъ, защото даваме право на послѣшнитъ историческо-етнографски събития, които настѣпиха особено слѣдъ Косовската битка, именно — сърбскитъ прѣселвания отъ Стара Сърбия (Нови Пазаръ) въ посока къмъ Българдъ. Обаче отъ рѣка Морава на Истокъ населението си остая българско. Пјтувачитъ отъ 15 в. насамъ из-

1. *Alba bulgarica, Bulgariae oppidum. Bellagrava bogarensis* Глед. Руварцъ, О кнезу Лазару, 154, и сжщитъ „Putovanja” отъ Матковича, стр. 79, 105 и др. Стр. 105: *Dalje slijedi (Диоглио) opis Bugarske, koja nastaje Biogradom (Bellograva), koj se „bugarskim” (bogarensis) zove, da se različi od istoimenoga grada (Stolni Biograd) ugarskoga.* На стр. 77 четемъ: *Nikita, biogradski načelnik I namjestnik Bugarske (Principe Bulgarorum et praeside civitatis).* — Тука се нарича Българдъ и у историческиятъ географъ Катанчича; вж неговиятъ „Споменъ Београда” (1789 год) въ Гласник, кн. 5, стр. 159 (59?): Београд *Bugarske.*

2. *D-r Fr. Rački: „Borba južnih Slovena za državnu neodvisnost u XI stoljeću”* въ Rad кн. 25, На стр. 226: *Ustanak se naj-prije u Podunavlju i Pomoravju širio. Petar*

(Делянъ) je na ime . iz Carigrada uputio se u one krajeve doprvši do Beograda na ušć vae i Dunava, i pod stjeg neoviseosti sakupljavajući narod . . . u Ustanak je is prva početka liepo uspievao. Kude god je Petar Deljan prolazio, *bugarskiga naroda s oduševljenjem pratio "slaveći ga kako cara svojega radostnimi uzklci"* Ovaj slavodobitni pohod predje iz Pomoravja, imenito iz grada Niša, u gornje Vardarje u Skoplje "stolicu Bugarske" (у Скопје „столицу Бугарске“). Думитъ въ кукички сж заети отъ Кедрина — И поменатиятъ прѣди малко Катаничъ твърди, че българщината въ 11 в. се простирала до Бѣлградъ: Да е народа Бугарскогъ до Београда било, отуда се заключити може, нито се е Петаръ (Делянъ) трудю, издаваючи се за унука Самуил вогъ, побунити га. Вж. „Споменъ Београда“, Гласник, кн. 5, стр. 162.

15

рично казватъ: *Морава дѣли България отъ Сърбия*. [1] Прѣсно ни е сѣтнѣ въ паметъта, какъ въ Нишъ, Лѣсковецъ и другитѣ околни градове българщината цѣвтѣше до 1878 г. Нишката епархия е една отъ оние епархии, що най-рано се сдобиха съ български владици. (Епископъ Викторъ Нишкий бѣ още въ врѣмето на българскиятъ екзархъ Антима, а извѣстниятъ Дебранинъ Партений Зографский умрѣ въ 1876 год. като български епископъ въ Пиротъ. Ще ли види отсега бѣль день българщината въ тая българска покраина?)

* * *

Заклучение първо и послѣдно за сѣрбскитѣ претенции въ Македония е слѣдното:

Научни основания нѣма. Всичко се върши отъ дѣржавни интереси. Очекваше се съединение съ Сѣрбитѣ въ Босна и Ерцеговина, за да излѣзнатъ оттамъ на Адриатическо Море. Въ 1878 год. тие двѣ области минаха въ яки рѣцѣ, и тѣ тогава обѣрнаха погледитѣ си къмъ Бѣло Море. *И днесъ нѣма учени Сѣрби, които да вѣрватъ, че въ Македония има сѣрбско племе*. Тѣ добрѣ знаятъ, че прадѣдитѣ имъ — сѣрбскитѣ царѣ, сѣрбскитѣ патриарси, сѣрбскитѣ писатели, сетнѣ, татковцитѣ имъ и сами тѣ сж считали Македония за българска страна. Цѣльта имъ е просто — да залѣжатъ свѣтътъ и да убѣдатъ сѣрбската маса, за да я накаратъ въ даденъ моментъ да мре „како за свои братя“. Нѣма съмнѣние, че за да получи сѣрбската пропаганда посока именно къмъ Югъ и Истокъ, не е безъ намѣса и знайнитѣ славянски врагъ, оня, който служи на извѣстното Drang nach osten . . . Каква ще бѣде сѣтнината отъ тая пропаганда, Сѣрбитѣ не могатъ да знаятъ: Шта Бог

1. Брокиер, 1433 г.; Петанчичъ, Шеперъ 1533 г., Пигафета 1567 г., Вецолтъ 1584 г., Вратиславъ отъ Митровицъ 1591 г., Веннеръ 1616 г., Тафернеръ 1665 г; срав. още К

рупешичь 1530 г., *Рамберти* 1534 г., *Бецекъ*, *Вранчичь* 1553 г. и др. Не намирамъ за наужно да привеждамъ цитати. Ще укажа само нѣкои страници *Matcović*, *Putovanja* въ Rad: кн. 42, стр 171; кн. 49, стр 121; кн. 62, стр. 53 и 56. *Шишмановъ* „Стари пѣтуванія“ въ Мин. сб.: IV, 438, 452, 466; VI 172, *Јованъ Ристичь* „О историчной важности успомена“ въ Гласник, кн. 6, стр. 213.

16

да и срѣча јуначка. Тѣ работатъ, а успѣхъ нѣматъ. Всѣкой градъ, всѣко село си има вече свои дѣйци по нашиятъ църковень въпросъ . . . Едно нѣщо Сърбитѣ още се надѣятъ да сполучатъ: то е — да направатъ отъ Македонскитѣ Българи особена македонска народностъ, та така поне да осуетатъ цѣлокупността на България, която и ги плаши. Днесъ Македония не е лишена и отъ такъвъ родъ сръбска пропаганда. Има тукъ-тамъ личности, които така проповѣдватъ и получаватъ пари отъ сръбскитѣ консули.

Нека ми бѣде позволено на свѣршкѣ да се обърна къмъ свѣстнитѣ Сърби, за да имъ напомня, че население, което вложило въ българската история — Кирила и Методия, Климента, Наума и другитѣ седмочисленници, Ивана Рилский, столица Охридъ, Охридска Патриаршия, първа искра за възражданието на Българскитѣ народъ, първа печатница, първа книга на прстонароденъ езикъ, и особено, едно глаголско азбуке, едно кирилско азбуке, единъ прѣводъ на светитѣ книги, който има общославянско значение, богомилство, което има европейско значение, — население, казвамъ, което вложило всичко това въ българската история, било, е и ще си остане краежгъленъ камень на българщината.

Любезно предоставено от Славек